

REMISSYTTRANDE

2022-04-28

Er referens: Ju2022/00245

Remiss rörande *Förbättrade åtgärder när barn misstänks för brott (SOU 2022:1)*

Brottsförebyggande rådet (Brå) har fått rubricerade betänkande på remiss. Brå ser positivt på de flesta av förslagen i betänkandet. De ligger på ett tydligt sätt i linje med barnkonventionens grundprinciper om barnets bästa. Två av förslagen, det som rör en utvidgning av reglerna om när en polisutredning (enligt 31 § LUL) får inledas när ett barn under 15 år misstänks för brott, och det som rör drogtester, har däremot inte ett lika otvetydigt barnperspektiv och kan enligt Brås mening diskuteras.

En mindre restriktiv formulering när det gäller i vilka situationer en polisutredning (enligt 31 § LUL) får inledas

Utredningen betonar att det primära syftet med att utreda brott där den misstänkte är under 15 år är att klarlägga behovet av sociala insatser. Det är mot den bakgrunden som socialtjänsten får begära en § 31-utredning. Utredningens kartläggning visar dock att många kommuner inte tycks vara medvetna om att de har möjlighet att begära en § 31-utredning när ett barn misstänks för brott, vilket bidrar till att sådana utredningar sällan görs. Brå delar utredningens bedömning att det är viktigt att socialtjänsten känner till att de har rätt att begära en utredning och välkomnar förslaget att kunskapshöjande åtgärder ska vidtas. Det är också i detta sammanhang viktigt att betona vikten av att det finns en god samverkan mellan polis och socialtjänst. Då ökar förutsättningarna för en dialog och en samsyn mellan myndigheterna kring när en polisutredning är befogad när det misstänkta barnet är under 15 år.

Brå vill dock betona att utredningens underlag för att belysa orsaken till att socialtjänsten begär få § 31-utredningar inte är så omfattande. Det går alltså inte att säga i vilken utsträckning det låga antalet beror på okunskap om lagen eller på negativa attityder till värdet av en polisutredning i dessa fall. Det går därmed inte att säga vilken effekt de kunskapshöjande åtgärderna (och bättre samverkan) kommer att få på antalet polisutredningar när barn under 15 år misstänks för brott.

Utredningen föreslår också att polisens möjligheter att inleda en utredning utifrån "allmänna eller enskilda intressen" utvidgas (31 § UL tredje stycket). Sådana utredningar behöver inte utgå ifrån det misstänkta barnets behov utan kan inledas utifrån polisiära behov eller ett vidare samhällsintresse. En bakgrund till förslaget är direktivtexten att "Allvarliga brott som barn under 15 år misstänks för bör alltid utredas." I linje med direktiven finns det enligt betänkandet allvarliga brott som kan behöva utredas, även om de inte riktigt når upp till straffvärdet i presumptionsregeln. Flera av de brott som tas upp som exempel avser den typ av

brottslighet som är mycket aktuell i dag, som sabotage mot blåljusverksamhet, angrepp på poliser och omfattande seriebrottslighet, till exempel upprepade stölder.

Brå ifrågasätter inte att det, utöver presumptionsregeln, i vissa fall kan finnas polisiära och samhällsliga behov av att utreda ett brott där den misstänkte är under 15 år, även om det inte behövs för att avgöra vilka insatser som barnet har behov av. Det är dock viktigt att dessa bedömningar görs restriktivt så att barnperspektivet fortfarande så långt möjligt utgör grunden för vilka kontakter med rättsväsendet som barn under 15 år ska ha.

Möjligheten till bevistalan utvidgas

Brå har inga invändningar mot förslaget.

Kravet på att socialtjänsten ska vara närvarande när polisen förhör barn, skärps.

Brå delar bedömningen att det är viktigt att socialtjänsten är närvarande vid förhör med barn, vilket i dag ofta inte är fallet när det rör sig om straffmyndiga barn. Det är angeläget att socialtjänstens närvaro ökar vid förhör av barn och Brå tillstyrker därför förslaget. Man bör dock vara medveten om att detta kan vara resurskrävande för kommuner med hög ungdomsbrottslighet och låg närvaro i dag. Det hade varit önskvärt att betänkandet i avsnittet om ekonomiska konsekvenser hade gjort någon form av analys av vad de ökade kraven kan komma att kosta, och inte enbart hänvisat till att kostnaden är svår att uppskatta, eftersom dagens praxis varierar mellan kommunerna.

Om en § 31-utredning inleds ska barnet ha samma rätt till målsägandebiträde som vuxna.

Brå tillstyrker förslaget.

Möjligheten utvidgas för polisen att drogtesta ett barn under 15 år, som grips för att hen på sannolika skäl misstänks för att ha olovligen brukat narkotika.

Idag får polisen drogtesta ett barn under 15 år, som grips av polisen för att hen på sannolika skäl misstänks för att ha olovligen brukat narkotika, om det kan anses *nödvändigt* för att avgöra behovet av socialtjänstens insatser för den unge. Utredningen föreslår att formuleringen ändras så att polisen får drogtesta ett barn som misstänks ha narkotika i kroppen, om det kan antas *ha betydelse* för att avgöra behovet av socialtjänstens insatser för den unge. Motivet till förslaget är att polisen sällan tar drogtestar på barn under 15 år. Detta trots att narkotikabruk bland så unga barn kan få allvarliga konsekvenser och att polisens och socialtjänstens bild är att droganvändning förekommer allt längre ner i åldrarna. De flesta av de poliser och kommunrepresentanter som utredningen talat med tycker att det vore bra om polisens möjligheter till drogtestar med tvång ökar. Detta bland annat eftersom det enligt polisen inte är ovanligt att vårdnadshavare valt att lita på ett barn som nekar till att använt narkotika.

Utredningen tar även upp det som talar emot en utvidgning av möjligheterna, nämligen att man måste beakta artikel 16 i barnkonventionen som kan sägas innebära att en åtgärd, som medför ett påtvingat kroppsligt ingrepp, bör användas i så begränsad utsträckning som möjligt.

Brå delar utredningens bedömning att droganvändning bland barn under 15 år kan få allvarliga konsekvenser. Men samtidigt uppfattar Brå inte att de argument för att vidga möjligheten för polisen att drogtesta barn är så starka att de överväger de krav på restriktivitet när det gäller tvångsmedel mot barn som artikel 16 i barnkonventionen innebär. Här kan nämnas att redan när nuvarande mer restriktiva möjlighet till drogtest av barn infördes 2010 så avstyrkte lagrådet förslaget med följande motiv: ”Mot denna bakgrund gäller det att väga på ena sidan det intrång i den personliga integriteten som det innebär för barnet att tvingas urinera under övervakning och på andra sidan den fördel som barnet kan ha av att gå med i ett vårdprogram mot narkotikamissbruk. Enligt Lagrådets mening motsvarar det remitterade förslaget inte de krav som proportionalitetsprincipen ställer” (prop 2009/10:105 s. 95).

När det gäller förslaget att nu utvidga möjligheten är de argument som tas upp för detta främst att droganvändningen tycks gå ner i åldrarna och att möjligheten sällan används. Enligt Brås mening ger inte den statistik som utredningen presenterar något direkt stöd för att droganvändningen har gått ner i åldrarna. För det andra är de faktorer som anges bidra till att det blir få drogtestar inte primärt länkade till att lagens formulering är för restriktiv. Det som tas upp i utredningen som hinder är ovilja bland poliser att använda tvångsmedel mot barn, tidspress när det gäller att få tag på socialtjänsten och tveksamhet inom polisen mot att kontakta åklagare så att de kan godkänna drogtestet. Från kommunernas sida ser man svårigheter med att utanför kontorstid ha personal tillgänglig inom socialtjänsten som snabbt kan bedöma behovet av ett drogtest med tvång i ett enskilt fall. Enligt Brås mening löser man inte något av dessa problem genom att göra lagens formulering mindre restriktiv. Därtill kommer att socialtjänsten redan i dag kan ordna så att ett barn blir drogtestat om föräldrarna godkänner det. Då behöver i och för sig föräldrarna motiveras att tillstyrka testet, men man vinner att testet inte behöver beslutas om under lika stressade omständigheter utan kan föregås av en mer gedigen behovsbedömning.

Brå stöder däremot utredningens bedömning att det kan finnas behov av kunskapshöjande åtgärder inom både polisen och socialtjänsten när det gäller bestämmelsen om drogtestar enligt 36 b § LUL. Liksom när det gäller frågan om 31 § LUL vill Brå i detta sammanhang, liksom utredningen, betona vikten en god samverkan mellan polis, åklagare och socialtjänst. Flera av de hinder som tas upp mot att utnyttja 36 b § LUL torde kunna minska med en fortlöpande samverkan.

Ungdomstjänst (för 15-17 åringar) ska kunna beslutas om av åklagare genom strafföreläggande

En snabb och effektiv rättsprocess är viktigt ur ett barnperspektiv. Det kan vara en stor påfrestning för ett barn att gå och vänta länge på en rättegång, vilket talar för utredningens förslag. Det som skulle kunna tala emot är att man kan förlora den effekt ur brottsförebyggande synpunkt som en rättegång skulle kunna ha. Det finns dock ingen forskning som talar för någon sådan brottsförebyggande effekt. Det innebär sammantaget att Brå tillstyrker förslaget.

Detta yttrande avges av t.f. generaldirektör Björn Borschos efter föredragning av forsknings- och utredningsrådet Stina Holmberg.

[Björn Borschos](#)

[Stina Holmberg](#)